

» Steeds minder Zwarte Sterns tijdens slaap-
plaatstellingen. Foto: Harvey van Diek

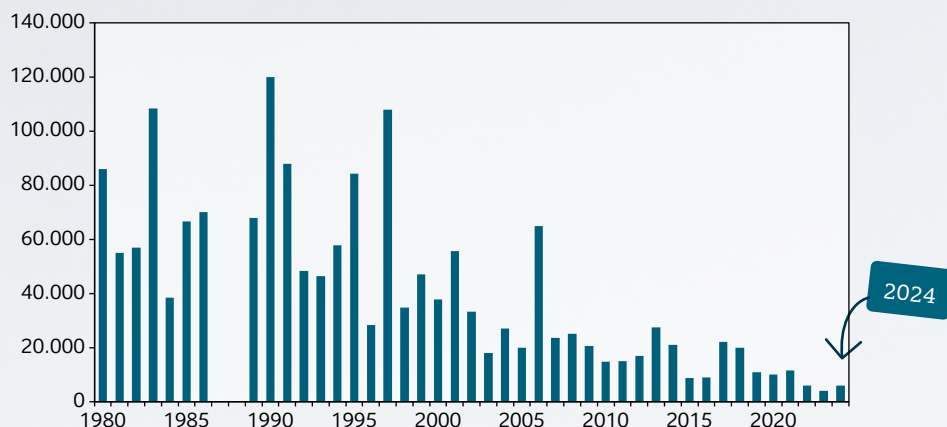
Kleine Zwanen steeds zeldzamer

Een waterplas of bietenperceel met een grote groep joelende Kleine Zwanen is een spectaculair schouwspel. Maar dit spektakel wordt in ons land steeds zeldzamer. De aantallen die maximaal in Nederland worden geteld, blijven tegenwoordig steken op 3000 à 4000 zwanen. Rond 1995 lagen deze aantallen nog op zo'n 20.000. Niet alleen is de hele *flyway*-populatie sindsdien meer dan gehalveerd, ook is het aandeel dat in ons land overwintert sterk verminderd. In de piekperiode midden jaren negentig bezocht twee derde van de zwanen ons land, nu is dat nog maar een derde. Kleine Zwanen laten Nederland dus steeds vaker links liggen. Achtergrond voor die ontwikkeling is een verschuiving van het winterareaal naar het noordoosten, die bevestigd wordt door zendergegevens en aflezings van gekleurde individuen. Warmere winters zijn een belangrijke oorzaak voor deze verschuiving. Het begon met een afname in Ierland rond 1990 en in de afgelopen 10-15 jaar krompen ook de winterpopulaties in zowel Groot-Brittannië als Nederland, voorheen de twee belangrijkste overwinteringsgebieden voor de soort. Daarentegen zagen tellers in Duitsland en Denemarken steeds meer Kleine Zwanen verschijnen. Actuele telgegevens uit Duitsland suggereren dat de aantallen daar zelfs al over hun hoogtepunt zijn en dat grote concentraties vooral in Denemarken blijven pleisteren. In Nederland is de afname niet alleen te merken aan de kleinere aantallen tijdens het piekmoment in december en januari, maar ook aan de sterke afname in het najaar en de nawinter. Rond de eeuwwisseling arriveerden de eerste grote groepen reeds in oktober en was het winterbestand in november al voor een groot deel aanwezig. Tegenwoordig moeten we voor grotere aantallen wachten tot december en vertrekken de meeste zwanen al kort na de Midwintertelling.

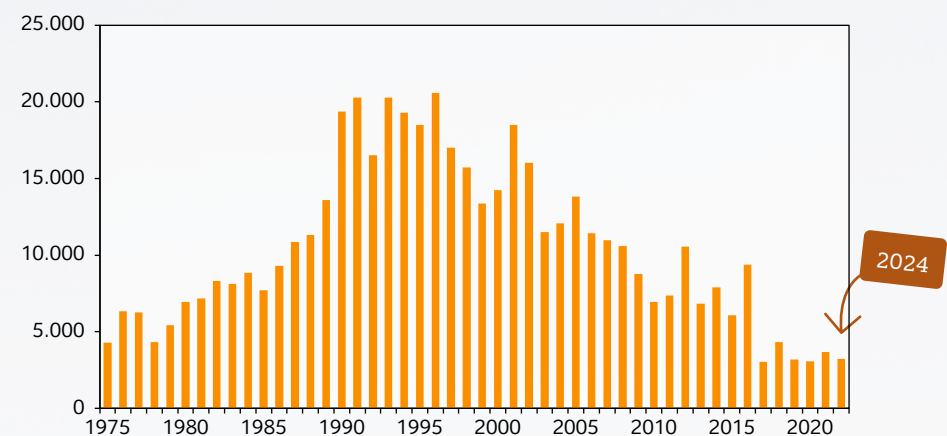
Neerwaartse trend Zwarte Sterns

Na de broedtijd verzamelen duizenden Zwarte Sterns zich in het IJsselmeergebied om te ruïen en op te vetten voor de najaarstrek. Vanaf eind juni nemen de aantallen toe en in augustus ligt de piek. De sterns maken een tussenstop op weg naar de overwinteringsgebieden langs de westkust van Afrika. Overdag foerageren Zwarte Sterns vooral op spiering maar ook op uitvliegende dansmuggen. 's Nachts gebruiken ze gezamenlijke slaappleatsen in het IJsselmeergebied en de westelijke Waddenzee. Alle bekende slaappleatsen worden gelijktijdig geteld om het landelijk aantal buiten de broedtijd vast te stellen. Omdat de aantallen per telling sterk kunnen variëren, worden de seizoensmaxima gebruikt om de ontwikkelingen te volgen.

In de jaren tachtig en negentig werden pieken van meer dan 100.000 Zwarte Sterns geteld op de Nederlandse slaappleatsen. Recent liggen de aantallen beduidend lager. In 2021 werden op de gemeenschappelijke slaappleatsen 11.600 Zwarte Sterns geteld: een afname van 90% in dertig jaar tijd. In de laatste drie jaar zakte het aantal Zwarte Sterns nog verder naar 4000-6000. De resultaten van de slaaplaattellingen komen overeen met de neerwaartse trend van de broedvogelpopulatie in Nederland en elders in Europa. Maar er speelt meer: het voedselaanbod in het IJsselmeer is afgenomen. Het Balgzand en Marker Wadden herbergen momenteel de belangrijkste slaappleatsen. De aantallen in de rest van het land zijn zeer klein.

» Trend van doortrekkende Zwarte Sterns (seizoensmaxima) in Nederland gebaseerd op slaaplaattellingen

» Trend van overwinterende Kleine Zwanen (seizoensmaxima) in Nederland gebaseerd op watervogeltellingen.

Meer van dit soort artikelen lezen? Word lid van Sovon!

Dit artikel verscheen in de Vogelbalans. Sovon geeft eens per jaar Vogelbalans uit. In de Vogelbalans zet Sovon de belangrijkste actuele ontwikkelingen op een rij. Welke soorten nemen toe en welke zijn steeds minder te zien? Leden van Sovon krijgen Vogelbalans automatisch opgestuurd.

Lees meer over de Vogelbalans
op sovon.nl/vogelbalans

